

Z doświadczeń zagranicznych

Marta Smółko

WPŁYW WPROWADZENIA MIĘDZYNARODOWYCH STANDARDÓW RACHUNKOWOŚCI NA SPRAWOWANIE NADZORU NAD BANKAMI^{*)}

Inwestorzy działają obecnie na globalnych rynkach finansowych. Aby ich funkcjonowanie było efektywne, likwidacji wymagają bariery w zakresie przepływu informacji finansowych, stanowiących podstawę decyzji inwestorów i instytucji kredytowych. Istotnym problemem jest brak porównywalności danych finansowych z poszczególnych rynków lokalnych ze względu na stosowanie niejednorodnych, krajowych standardów sprawozdawczości finansowej. Globalizacja rynków finansowych wymusza potrzebę ustalenia jednakowych finansowych standardów, przyjaznych użytkownikom sprawozdań, by dzięki ich wdrożeniu uzyskać porównywalne, zrozumiałe i wiarygodne informacje użyteczne z punktu widzenia decyzji inwestycyjnych.

W odpowiedzi na te wymagania wzrosło zainteresowanie standardami o zasięgu międzynarodowym, w tym ustalonymi przez *International Accounting Standards Board* – Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości. Potwierdzając szerokie zainteresowanie ujednoczeniem standardów sprawozdawczych, Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości w raporcie za rok 2003 ogłosiła, że z dniem 1 stycznia 2005 roku ponad 90 krajów na sześciu kontynentach nałoży na podmioty gospodarcze obowiązek lub dopuści dobrowolne stosowanie Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR). Dwadzieścia pięć z nich to kraje członkowskie Unii Europejskiej, pozostałe to m.in. Australia i Nowa Zelandia.

^{*)} Autorka jest specjalistą w pionie finansowym banku geldowego. Wcześniej pracowała w Departamencie Bankowości i Instytucji Finansowych jednej z czołowych firm doradczych.

➤ Pod ogólnym pojęciem Międzynarodowych Standardów Rachunkowości kryje się zbiór dokumentów złożony z Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR), Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) oraz związanych z nimi interpretacji, których dokonuje Stały Komitet ds. Interpretacji (SIC – *Standing Interpretation Committee*) oraz Międzynarodowy Komitet ds. Interpretacji Sprawozdawczości Finansowej (IFRIC – *International Financial Reporting Interpretations Committee*). Międzynarodowe Standardy Rachunkowości zostały opracowane przez Komitet Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (KMSR). W następstwie restrukturyzacji KMSR nowy zarząd w dniu 1 kwietnia 2001 r., jedną ze swych pierwszych decyzji, zmienił nazwę KMSR na Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR), przyjął wszystkie istniejące wówczas standardy (od MSR 1 do MSR 41), a w odniesieniu do przyszłych międzynarodowych standardów rachunkowości zmienił nazwę MSR na Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej. Wynika stąd dwoistość w nazwie obowiązujących standardów, choć wszystkie są równoważne.

MSR nie są jedynymi standardami o zasięgu międzynarodowym. Drugim bardzo istotnym i szeroko stosowanym zestawem są standardy amerykańskie (US GAAP). W celu ujednoczenia dwóch najpopularniejszych wśród podmiotów gospodarczych systemów w październiku 2002 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości oraz amerykańska Rada Standardów Rachunkowości Finansowej (*Financial Accounting Standards Board*) podpisały tzw. *Norwalk Agreement*, w której zobowiązują się do konwergencji obecnie obowiązujących regulacji i wspólnych prac nad wydaniem nowych.

Zgodnie z wymogami Komisji Europejskiej, począwszy od 1 stycznia 2005 roku, europejskie podmioty notowane na giełdach zobowiązane są sporządzać co najmniej skonsolidowane sprawozdania finansowe zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości. To największa zmiana w zakresie sprawozdawczości finansowej od kilkudziesięciu lat. Poszczególne kraje członkowskie mogą rozszerzyć zastosowanie MSR obowiązkowo lub dobrowolnie na sprawozdania jednostkowe oraz na podmioty nienotowane na rynkach regulowanych.

➤ Wśród podmiotów zobowiązanych do stosowania MSR lub podmiotów, które mają możliwość ich zastosowania, znaczną grupę stanowią banki. Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie wpływu zastosowania nowych standardów sprawozdawczych na sprawowanie nadzoru nad bankami. Wpływ ten należy rozpatrywać w dwóch aspektach. Pierwszy stanowi konieczność rewizji podejścia nadzorcze- go w wybranych obszarach wymuszona przez zmiany w sprawozdawczości finansowej związane z wprowadzeniem nowych standardów. Drugi to zmiany operacyjne zarówno po stronie organów nadzorczych, jak i podmiotów sektora bankowego, istotne z punktu widzenia sprawowania nadzoru, a wywołane wdrożeniem MSR.

Wyjaśniając pierwszy aspekt wpływu wprowadzenia MSR na nadzór, należy odpowiedzieć na trzy zasadnicze pytania: dlaczego jakiegokolwiek zmiany w sprawoz-

dawczości finansowej mają wpływ na sprawowanie nadzoru, dlatego ta konkretna zmiana, tj. wprowadzenie MSR, jest istotna z punktu widzenia nadzoru ostrożnościowego i wreszcie, w jakich obszarach sprawozdawczych potrzebna jest w związku z tym rewizja dotychczasowego podejścia nadzorczego.

Chociaż sprawozdawczość finansowa nie pokrywa się dokładnie ze sprawozdawczością dla celów nadzorczych, to stanowi jej trzon, dlatego też zmiany w sprawozdawczości finansowej należy także rozpatrywać pod kątem ich wpływu na nadzór. Różnice pomiędzy sprawozdawczością dla celów nadzoru a sprawozdawczością finansową wynikają z odmiennych celów stawianych każdej z nich. Głównym celem sprawozdań finansowych jest dostarczenie odbiorcom zewnętrznym informacji, stanowiących podstawę do podjęcia decyzji inwestycyjnych. Natomiast nadrzędnym celem sprawozdawczości dla celów nadzorczych jest umożliwienie zidentyfikowania, czy działalność banku jest bezpieczna. Nadzór koncentruje się na zarządzaniu ryzykiem. Wymogi ostrożnościowe ukierunkowane są więc na ochronę interesów beneficjentów instytucji nadzorowanych – deponentów, natomiast sprawozdawczość finansowa skupia się przede wszystkim na wycenie wartości udziałów ekonomicznych właścicieli podmiotu przy założeniu kontynuacji działalności w dającej się przewidzieć przyszłości¹⁾.

Błędem byłoby jednak niedocenywanie wartości danych historycznych dla celów nadzorczych. Jak wspomniano, na ich podstawie powstaje sprawozdawczość dla celów nadzoru. Stanowią one też bez wątpienia bazę do weryfikacji skuteczności zarządzania ryzykiem przez bank, służą obserwacji trendów w sektorze i stanowią sygnał wczesnego ostrzegania w przypadku problemów instytucji kredytowej. Dlatego wszelkie zmiany w metodologii czy sposobie raportowania danych finansowych są istotne z punktu widzenia nadzoru ostrożnościowego.

Ponieważ wprowadzenie Międzynarodowych Standardów Rachunkowości w wielu obszarach stanowić będzie odejście od obecnych praktyk w zakresie sprawozdawczości, zmiana ta może mieć duże znaczenie dla wyliczenia funduszy własnych i współczynnika adekwatności kapitałowej instytucji kredytowych. Organy nadzorcze rynku bankowego nie mogły więc pozostać obojętne.

W odpowiedzi na wprowadzenie nowych standardów na tak szerokim i istotnym z punktu widzenia światowej bankowości obszarze, Komitet Bazylejski ds. Nadzoru Bankowego wydał w 2004 roku trzy oficjalne komunikaty, z których każdy porusza inny obszar wpływu Międzynarodowych Standardów Rachunkowości na rachunek adekwatności kapitałowej dla celów nadzoru²⁾. Niewątpliwie zastosowanie MSR bę-

---

¹⁾ Dobrym przykładem rozbieżności spojrzenia ze strony sprawozdawczej i nadzorczej jest dodatnia wartość firmy (*goodwill*) oraz inne wartości niematerialne i prawne. Z punktu widzenia sprawozdawczości finansowej są one raportowane jako aktywa, natomiast nie są uwzględnione w rachunku adekwatności kapitałowej dla potrzeb nadzorczych.

²⁾ *Regulatory capital in light of forthcoming changes in accounting standards* z dnia 8 czerwca 2004 r., *Capital treatment of certain items under IFRS* z 20 lipca 2004 r. oraz 15 grudnia 2004 r.

dzie miało największy wpływ na banki w kwestiach uregulowanych przez MSR 32 i MSR 39 i w tym obszarze Komitet Bazylejski proponuje najwięcej korekt, ale porusza również kwestie niedotyczące instrumentów finansowych.

Z uwagami Komitetu Bazylejskiego zgodzili się nadzorcy z krajów członkowskich Unii Europejskiej skupieni w Komitecie Europejskich Nadzorów Bankowych (*Committee of European Banking Supervisors – CEBS*)³⁾. W celu zneutralizowania efektu zmian niepożądanych z punktu widzenia rachunku adekwatności kapitałowej dla celów nadzorczych, CEBS, w obliczu przyjęcia nowych standardów przez kraje członkowskie, zaproponował wprowadzenie tzw. „filtrów ostrożnościowych” (*prudential filters*), czyli korekt wartości sprawozdawanych zgodnie z nowymi standardami, mających doprowadzić je do wartości pożądaných z punktu widzenia nadzoru ostrożnościowego. Komitet zasugerował Komisji Europejskiej potrzebę wprowadzenia, tych filtrów do nowej dyrektywy w sprawie adekwatności kapitałowej (CAD 3).

⇒ W październiku 2004 roku Komitet przedstawił pierwsze wytyczne odnośnie regulacji ostrożnościowych w świetle zastosowania nowych standardów. W toku dalszych konsultacji, biorąc pod uwagę, że nowa dyrektywa obowiązywać będzie od 1 stycznia 2007 roku, członkowie Komitetu zgodzili się na dobrowolne do tego czasu zastosowanie tych propozycji wobec instytucji stosujących MSR w miarę lokalnych możliwości. By nie powodować różnic w podejściu do nadzorowanych jednostek, krajowi regulatorzy mają również rozważyć zastosowanie jednolitego podejścia do jednostek stosujących standardy lokalne, a nie MSR, w zakresie, w jakim standardy te są zbieżne ze standardami międzynarodowymi.

Komitet przedstawił swoją opinię w następujących obszarach:

1. rozróżnienie pomiędzy instrumentami finansowymi z prawem do kapitału i dłużnymi,
2. aktywa dostępne do sprzedaży (*available for sale*),
3. wycena według wartości godziwej (*fair value*),
4. zabezpieczenie przepływów pieniężnych (*cash flows hedges*),
5. aktywa wazone ryzykiem,
6. podział na portfel handlowy i bankowy,
7. nieruchomości inwestycyjne i własne,
8. inne obszary.

⇒ W oparciu o propozycję Komitetu, omówione zostaną poniżej zmiany w sprawozdawczości finansowej wybranych obszarów działalności bankowej, wynikające z wprowadzenia nowych standardów, oraz proponowane do nich podejście nadzorcze.

Wiele instytucji finansowych uzyskuje finansowanie poprzez złożone struktury dostosowania do potrzeb danej jednostki. Transakcje te zostały sklasyfikowane albo

---

³⁾ *Committee of European Banking Supervisors* (CEBS) składa się z przedstawicieli organów nadzoru i banków centralnych krajów członkowskich Unii Europejskiej. Jego główne zadanie to doradzanie Komisji w zakresie działalności bankowej, konsultacje przy wdrożeniu dyrektyw unijnych z zakresu bankowości oraz ujednoczenie praktyk nadzorczych i wzmocnienie współpracy pomiędzy krajowymi nadzorcami rynku bankowego.

jako zobowiązania, albo jako kapitał według standardów lokalnych. Klasyfikacja ta może wymagać uaktualnienia w świetle przejścia na standardy międzynarodowe, co mogłoby odbić się na bazie kapitałowej. MSR 32 wywołuje dwie istotne konsekwencje z punktu widzenia podziału na instrumenty z prawem do kapitału i dłużne. Niektóre zobowiązania finansowe z wbudowanymi instrumentami pochodnymi o charakterze kapitałowym mogą w świetle nowych regulacji stanowić kapitał, podczas gdy inne, traktowane dotąd jak kapitał (np. niektóre akcje preferencyjne), MSR 32 także klasyfikować jako finansowanie obce.

Nadzorcy europejscy są zdania, że – w zakresie powyższej klasyfikacji – instrument finansowy powinien być ujęty w rachunku adekwatności kapitałowej zgodnie ze swoim ekonomicznym charakterem, tzn. jeśli spełnia kryteria dyrektywy odnośnie funduszy własnych (2000/12/EC), bez względu na jego klasyfikację dla celów sprawozdawczości finansowej. Władze krajowe powinny mieć przy tym możliwość wyłączenia z funduszy własnych niektórych instrumentów sprawozdawanych jako kapitał lub przeklasyfikowania ich do kategorii funduszy uzupełniających. Nadzorcy europejscy zaprezentowali w tej sprawie stanowisko zgodne z Komitetem Bazylejskim, który poinformował, że nie zamierza proponować zmian w stosunku do obecnej klasyfikacji instrumentów na dłużne i kapitałowe dla celów nadzorczych.

Kolejny obszar zainteresowania nadzoru to wycena aktywów banku sklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży. Portfel ten obejmuje instrumenty z prawem do kapitału, ekspozycje kredytowe oraz inne instrumenty finansowe. Zgodnie z MSR 39, skumulowane zyski i straty z wyceny instrumentów dostępnych do sprzedaży według wartości godziwej ujmowane są bezpośrednio w kapitałach, natomiast straty z tytułu trwałej utraty wartości tych instrumentów obciążają rachunek zysków i strat. Zdaniem Komitetu Bazylejskiego nie są potrzebne korekty dla celów nadzorczych w zakresie trwałej utraty wartości (*impairment*), która w efekcie pomniejsza fundusze podstawowe. Straty z tytułu trwałej utraty wartości nie powinny być również kompensowane niezrealizowanymi zyskami z wyceny ujętymi w kapitale. Komitet sugeruje także nadzorowi krajowemu rozważenie możliwości wyłączenia niezrealizowanych zysków i strat z wyceny ekspozycji kredytowych zaliczonych do portfela dostępnego do sprzedaży z funduszy własnych.

W zakresie instrumentów z prawem do kapitału dostępnych do sprzedaży, dopuszczono częściowe ujęcie niezrealizowanych zysków z wyceny w funduszach uzupełniających oraz zaproponowano pomniejszenie funduszy podstawowych o niezrealizowane straty z wyceny tych papierów. Komitet Bazylejski pozwala nadzorcom krajowym wybrać dowolny z powyższych modeli dla papierów dłużnych, sklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży.

Omówione wyżej podejście ostrożnościowe do portfela instrumentów dostępnych do sprzedaży przedstawia propozycje Komitetu Bazylejskiego, ale nadzorcy europejscy zaproponowali zgodne z nimi korekty w zakresie uwzględniania w kapitale z aktualizacji wyceny efektu zmiany wartości ekspozycji kredytowych i instrumentów z prawem do kapitału dostępnych do sprzedaży, pozostawiając nadzorcom krajowym swobodę wyboru w zakresie portfela papierów dłużnych.

Dodatkowo oba komitety zwróciły uwagę na kwestię jednolitego podejścia do zysków i strat z transakcji zabezpieczenia przepływów pieniężnych z instrumentu dostępnego do sprzedaży, tzn. jeśli zysk lub strata z instrumentu zabezpieczonego są rozpoznawane w funduszach uzupełniających; tak samo ujmowane powinny być wyniki z instrumentu zabezpieczającego. Natomiast jeśli zysk lub strata z pozycji zabezpieczanej nie są uwzględniane w rachunku funduszy własnych, zysk lub strata z pozycji zabezpieczającej również powinny być z niego wyłączone.

➔ Z kwestią wyceny związany jest również następny temat poruszony przez nadzorców. Zgodnie z MSR 39, banki zobowiązane będą wyceniać większość swoich aktywów z zastosowaniem modelu wartości godziwej lub wartości rynkowej. Zmiana ta powinna wpłynąć na większą przejrzystość ich sprawozdawczości, ale jednocześnie wzrosnie zmienność dochodów. Zgodnie z propozycją Komitetu Bazylejskiego, nadzorcy europejscy zdecydowali, że instytucje kredytowe powinny poinformować nadzór krajowy o wpływie zastosowania wyceny aktywów finansowych według wartości godziwej na wartości bilansowe oraz niepodzielony wynik z lat ubiegłych. Nadzorcy krajowi mają zdecydować, czy potrzebne są korekty w tym obszarze, czy też ujęcie w funduszach podstawowych będzie dozwolone.

Szczególnym przypadkiem będzie zastosowanie możliwości wyceny zobowiązań według wartości godziwej, a z punktu widzenia nadzoru – zwłaszcza zobowiązań banku wrażliwych na zmiany jego ryzyka kredytowego. Proponowane podejście ostrożnościowe sugeruje, by niezrealizowane zyski i straty z wyceny według wartości godziwej własnych zobowiązań, wynikające ze zmiany ryzyka kredytowego banku, nie były uwzględniane w funduszach własnych⁴⁾. Takie samo stanowisko przyjmuje Komitet Bazylejski w komunikacie wydanym 8 czerwca 2004 roku.

Ten sam komunikat porusza potrzebę wyłączenia z funduszy własnych banków niezrealizowanych zysków i strat z zabezpieczenia przepływów pieniężnych z instrumentów zabezpieczanych, wycenianych według zamortyzowanego kosztu. Jednolite stanowisko w tej sprawie mają nadzorcy z krajów europejskich.

By odzwierciedlić wpływ korekt wprowadzanych dla potrzeb nadzoru na fundusze własne, nadzory krajowe mogą wymagać od banków odpowiednich korekt do wartości bilansowych ekspozycji, na bazie których wylicza się wartości ekspozycji ważonych ryzykiem.

W zakresie podziału na portfel bankowy i handlowy, Komitet proponuje, by utrzymać podział dla celów nadzoru w obecnym kształcie, zgodnym z wymogami Komitetu Bazylejskiego⁵⁾, bez względu na klasyfikację według standardów sprawozdawczości finansowej.

➔ Kolejny obszar wymagający opinii nadzoru w związku z wprowadzeniem nowych standardów nie dotyczy instrumentów finansowych, lecz pozostałych aktywów

---

⁴⁾ MSR 39 w wersji przyjętej przez Komisję Europejską nie dopuszcza obecnie możliwości stosowania wyceny zobowiązań według wartości godziwej.

⁵⁾ Komitet Bazylejski ds. Nadzoru Bankowego potwierdził w komunikacie z 20 lipca 2004 r., że nie zamierza wprowadzać zmian w definicji portfela handlowego.

banku. MSR 16 i MSR 40 dopuszczają zastosowanie modelu wartości godziwej do wyceny nieruchomości wykorzystywanych na własne potrzeby oraz nieruchomości inwestycyjnych. Jeśli nadzorcy krajowi zdecydują o ujmowaniu niezrealizowanych zysków z tej wyceny w funduszach uzupełniających, Komitet Bazylejski zaleca ostrożność w ustalaniu tej wielkości, proponując podejście zbliżone do kategorii papierów wartościowych z prawem do kapitału dostępnych do sprzedaży. Komitet sugeruje również pomniejszanie funduszy własnych o niezrealizowane straty dla obu typów nieruchomości, a w przypadku nieruchomości przeznaczonych na potrzeby własne – również niedopuszczenie kompensowania strat rozpoznawanych w rachunku zysków i strat przez niezrealizowane zyski ujęte w kapitale.

Gdy jednostka stosuje do wyceny nieruchomości model ceny nabycia⁶⁾, korekty dla celów nadzorczych nie są wymagane. Nadzór powinien jednak rozważyć lokalnie potrzebę przeklasyfikowania z funduszy podstawowych do uzupełniających niezrealizowanych zysków, wynikających z zastosowania po raz pierwszy modelu ceny nabycia do wyceny nieruchomości.

W niektórych obszarach Komitet nie planuje wydania propozycji skierowanych do nadzoru krajowego. Dla wartości niematerialnych i prawnych, w tym dodatniej wartości firmy⁷⁾, aktywów z tytułu podatku odroczonego, kosztów emerytalnych, opcji menadżerskich czy leasingu, obecne podejście nadzorcze może być kontynuowane, o ile wpływ MSR jest znikomy lub nowe standardy są bardziej restrykcyjne od stosowanych dotychczas przez kraj członkowski. Mimo wszystko Komitet zachęca nadzór na szczeblu krajowym do rozważenia, czy biorąc pod uwagę uwarunkowania lokalne, nie ma potrzeby wprowadzenia dodatkowych regulacji w świetle zastosowania MSR po raz pierwszy.

➡ Jest też, jak wspomniano, drugi aspekt wpływu wprowadzenia nowych standardów na sprawowanie nadzoru nad bankami – zmiany operacyjne, zarówno dla podmiotów nadzorowanych, jak i dla samych nadzorców.

Wpływ nowych standardów nie będzie jednakowy dla wszystkich podmiotów sektora finansowego. Dobrze widoczne będzie to zwłaszcza w przypadku nadzoru zintegrowanego nad rynkiem finansowym. W przypadku niektórych podmiotów wpływ wprowadzenia MSR nie będzie znaczny i może się ograniczyć jedynie do zmian prezentacyjnych w obszarze sprawozdań finansowych. Dla innych implikacje będą duże, nie tylko w obszarze prezentowanych danych finansowych, ale również w zakresie, ilości i jakości prezentowanych danych, wydajności systemów raportowania, a w konsekwencji w procesie i metodologii zarządzania ryzykiem operacyjnym. W przypadku niektórych podmiotów może nawet prowadzić do wzrostu tego ryzyka.

---

⁶⁾ Zgodnie z modelem ceny nabycia, jednostka gospodarcza powinna wyceniać należące do niej nieruchomości według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia, pomniejszonych o odpisy amortyzacyjne i odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

⁷⁾ Dla celów księgowych dotychczas dodatnia wartość firmy była amortyzowana liniowo, międzynarodowe standardy wymagają zaprzestania amortyzacji i dokonywania co najmniej rocznych testów na trwałą utratę wartości.

Zmiany operacyjne nie ominą także organów nadzorczych. Wprowadzenie nowych standardów powoduje konieczność zrewidowania przez nadzorców pakietów informacyjnych dostarczanych przez instytucje nadzorowane. Nowe lub zmienione formularze powinny przejść proces konsultacyjny. Dodatkowo, w przypadku nadzoru zintegrowanego, pakiety te muszą odzwierciedlać różny wpływ MSR dla różnych segmentów rynku finansowego. Ponadto nadzorcy powinni ustalić taki harmonogram dostarczania informacji i taki ich format, aby nie spowodować nadmiernych zakłóceń w bieżącym funkcjonowaniu sprawozdawczości, zarówno wewnętrznej, jak i dla celów giełdowych.

➤ W połowie 2004 r. swoje stanowisko w sprawie przyjęcia nowych standardów przedstawił zintegrowany nadzór australijski – *Australian Prudential Regulation Authority* (APRA). APRA zapowiedział opublikowanie na przełomie 2004/2005 cyklu dokumentów konsultacyjnych opisujących główne implikacje wprowadzenia MSR dla regulacji ostrożnościowych. Zobowiązał się również do niewprowadzania istotnych zmian w procesie nadzorczym przed 1 lipca 2005 roku. Do tego czasu podmioty nadzorowane będą zobowiązane przestrzegać wymogów ostrożnościowych w ich obecnym kształcie i raportować według dotychczasowych wytycznych. Zdaniem APRA, samo wprowadzenie MSR będzie dla jednostek nadzorowanych dużym wyzwaniem i regulator nie chce tego procesu komplikować ani obciążać podmiotów dodatkowo wprowadzając zmiany, by zdążyć przed datą rozpoczęcia raportowania zgodnie z nowymi standardami. Nadzór australijski umotywował swoje podejście potrzebą zapewnienia sobie możliwości pełnej oceny wpływu wprowadzenia nowych standardów na sprawowanie nadzoru i szerokich konsultacji z sektorem.

W zakresie sektora licencjonowanych instytucji przyjmujących depozyty (*ADI – authorized deposit-taking institutions*) wszelkie pokrewne zmiany będą dostosowane do Nowej Umowy Kapitałowej (Bazylea II). Obecnie nadzór uznał za priorytetowe, z punktu widzenia wpływu nowych standardów, zrewidowanie wymogów ostrożnościowych w kwestii traktowania innowacyjnych instrumentów finansowych dla potrzeb rachunku adekwatności kapitałowej.

Nadzór australijski współpracuje z lokalnymi ciałami standardotwórczymi (tj. *Financial Reporting Council, Australian Accounting Standards Board, Australian Auditing and Assurance Standards Board*) w kwestiach księgowych i audytowych, związanych z wprowadzeniem międzynarodowych standardów. Duży nacisk położony jest także na szkolenia pracowników nadzoru w zakresie kwestii księgowych związanych z wprowadzeniem Międzynarodowych Standardów Rachunkowości oraz przyswojenia, w niezbędnym zakresie, wiedzy aktuarialnej. To kolejny przykład wpływu wdrożenia MSR na działalność operacyjną nadzorców.

Intensywne szkolenia pracowników, zwłaszcza pionu inspekcyjnego, prowadzi również nadzór polski. Nowelizacja ustawy o rachunkowości z sierpnia 2004 roku nałożyła nie tylko na banki notowane na giełdzie, ale na wszystkie sporządzające skonsolidowane sprawozdanie finansowe, obowiązek zastosowania w tych sprawoz-

daniach nowych standardów i dała bankom możliwość ich zastosowania również w sprawozdaniach jednostkowych. Opcji takiej nie będą miały np. banki niemieckie.

➤ Na temat wpływu wprowadzenia MSR na sektor i nadzór bankowy w Polsce wypowiedział się w ostatnich dniach 2004 roku Generalny Inspektor Nadzoru Bankowego⁸⁾. Zwrócił zwłaszcza uwagę na kwestię szacowania ryzyka portfela kredytowego i nową metodologię tworzenia rezerw. Banki stosujące MSR zmuszone są – w zakresie ryzyka kredytowego – do przejścia od prostego modelu matrycowego do nowego podejścia wymagającego dyskontowania szacowanych przepływów pieniężnych, w tym z tytułu posiadanych zabezpieczeń wycenianych według wartości odzyskiwalnej. Nadzór uważa jednak, że efekt oszacowania rezerw przy użyciu nowych standardów powinien być podobny do tego, jaki miał bank stosując dotychczasowe wytyczne, uwzględniające również wartość zabezpieczeń możliwą do odzyskania poprzez stosowanie limitów wartości rynkowej, które mogły obniżyć podstawę tworzenia rezerw kredytowych. Nowe standardy pozwalają na zaklasyfikowanie kredytów, które nie są indywidualnie istotne z punktu widzenia banku, do homogenicznych portfeli i ich łączną ocenę. Nie dopuszczają natomiast możliwości tworzenia tzw. rezerwy na ryzyko ogólne w jej obecnym kształcie. Dozwolone jest ujęcie ekspozycji, które indywidualnie nie noszą znamion utraty wartości łącznie i utworzenie rezerw na straty już poniesione, a jeszcze nie zaraportowane na dany dzień bilansowy (*incurred but not reported losses*). Nie może to być rezerwa na straty oczekiwane (*expected losses*), bez względu na to jak prawdopodobne jest ich wystąpienie. W tym miejscu regulacje MSR w zakresie trwałej utraty wartości są niezgodne z modelem określonym w Bazylei II. Ale przyczynę tej niezgodności wyjaśniono już na początku – sprawozdawczości finansowej i tej dla celów nadzorczych stawia się inne cele.

➤ Zmiany w metodologii wyliczania rezerw na ekspozycje kredytowe wywołują szereg problemów operacyjnych dla podmiotów nadzorowanych. Zbudowanie modeli do oceny portfelowej wymaga zbioru danych historycznych z ostatnich kilku lat. Dla jednorodnych, prostych portfeli (np. detalicznych) standard dopuszcza trzy lata, dla większości wymaga pięciu. Generalny Inspektor Nadzoru Bankowego twierdzi, że byłoby najlepiej, gdyby dane te obejmowały pełen cykl koniunkturalny gospodarki, czyli dla Polski – siedem lat. Niektóre banki zbierały takie dane dla potrzeb efektywnego zarządzania ryzykiem (np. do przyszłego modelu adekwatności kapitałowej), inne są dopiero u progu tego czasochłonnego i kosztownego procesu. Trzeba mieć tu również na względzie ograniczenia systemowe. Model musi być na bieżąco weryfikowany poprzez tzw. *backtesting*, to jest porównanie efektów stosowania określonego schematu do faktycznych strat na portfelu kredytowym. Wspomniane wyżej szkolenia inspektorów nadzoru mają na celu m.in. dostarczenie im wiedzy, która pozwoli na weryfikację merytorycznej zawartości takiego modelu, a nie tylko na stwierdzenie poprawności jego stosowania.

---

⁸⁾ W. Kwaśniak, *Elitarne standardy*, Gazeta Bankowa nr 52/2004.

W zakresie ryzyka kredytowego, wiosną tego roku Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego planuje opublikowanie dokumentu konsultacyjnego Rekomendacji, dotyczącej zasad identyfikacji zagrożonych ekspozycji kredytowych i wyznaczania wysokości odpisów z tytułu utraty wartości, której celem ma być sformułowanie zasad dobrej praktyki w ramach polityki zarządzania ryzykiem kredytowym i procedur, jakie banki stosujące MSR powinny przyjąć w procesie identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości i wyznaczania wysokości odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

Nowe standardy dla banków to również nowe arkusze sprawozdawcze dla celów nadzorczych. Zmiany adoptujące system Webis do MSR są na etapie testów. Nadzór polski uczestniczy również w pracach Komitetu Europejskich Nadzorów Bankowych nad jednolitym pakietem sprawozdawczym dla celów nadzorczych obowiązującym banki stosujące międzynarodowe standardy w krajach członkowskich Unii Europejskiej.

➔ Dostosowanie sektora bankowego do nowych standardów to niewątpliwie długotrwały i skomplikowany proces, w który zaangażowane są lub będą wszystkie podmioty obecne na rynku oraz jego regulatorzy. Zarówno jedni, jak i drudzy, w imię szerszej porównywalności i większej transparentności danych finansowych, ponoszą duże koszty związane z implementacją MSR. Należy jednak pamiętać, że raportowanie na bazie nowych standardów musi być również dostosowane do wymogów nadzorczych, w przeciwnym wypadku nie będzie reprezentatywnym odzwierciedleniem bazy kapitałowej jednostki. W związku z tym organy nadzorcze w poszczególnych krajach podjęły działania mające na celu określenie i uwzględnienie wpływu, jaki wdrożenie MSR ma na sprawozdawczość dla celów nadzoru ostrożnościowego oraz na sam proces nadzorczy. Wpływ ten, jak przedstawiono w niniejszym opracowaniu, rozpatrywać należy w dwóch aspektach – merytorycznym i operacyjnym.

Pierwszy z nich obejmuje identyfikację obszarów, w których zmiany wywołane implementacją MSR w stosunku do dotychczas stosowanych zasad sprawozdawczości wymuszają rewizję podejścia nadzorczego w danym obszarze, zaproponowanie potencjalnych „filtrów ostrożnościowych” oraz określenie terminu ich zastosowania. Aktualizacja arkuszy sprawozdawczych od strony ich merytorycznej zawartości, przeprowadzenie procesu konsultacyjnego z podmiotami rynku bankowego oraz przeszkolenie inspektorów nadzoru w zakresie nowych standardów i ich wpływu na sprawowanie nadzoru nad bankami łączą w sobie problemy merytoryczne i operacyjne.

Kwestie czysto operacyjne dotyczą natomiast zmian w zautomatyzowanym procesie dostarczania przez banki sprawozdawczości dla celów nadzorczych oraz wydajności i obciążenia systemów przy potencjalnym wzroście ilości i jakości wymaganych danych. Wzrost ten nie musi być podyktowany jedynie wdrożeniem nowych standardów i koniecznością dostosowania do nich sprawozdawczości dla celów nadzorczych. Wynikać może również z niedostosowania pewnych obszarów, jak np. lokalne pra-

wodawstwo podatkowe czy sprawozdawczość jednostek powiązanych podlegających konsolidacji, do Międzynarodowych Standardów Rachunkowości i konieczności prowadzenia podwójnej ewidencji według dwóch różnych zestawów standardów. Takie rozwiązania niewątpliwie prowadzą do wzrostu ryzyka operacyjnego podmiotów nadzorowanych.

➤ Adaptacja procesu nadzorczego do nowych wymogów w części krajów członkowskich i innych stosujących obowiązkowo lub dobrowolnie Międzynarodowe Standardy Rachunkowości jest w toku. Niektórzy nadzorcy są na etapie rozważania zastosowania filtrów ostrożnościowych, inni są w trakcie procesu konsultacyjnego z sektorem, a niektórzy, jak choćby wspomniany nadzór australijski, celowo zwlekają z zastosowaniem nowych standardów w sprawozdawczości dla celów nadzoru. Nie do końca gotowi do ich efektywnego stosowania są również sami zainteresowani, choć jak wynika z sondażu przeprowadzonego w trzecim kwartale 2004 roku przez Pricewaterhouse Coopers, spółki z sektora finansowego znajdują się wśród najbardziej zaawansowanych, jeśli chodzi o wdrożenie nowych standardów⁹⁾.

---

⁹⁾ W grudniu 2004 PwC opublikowało wyniki ankiety przeprowadzonej wśród 323 firm z 20 krajów, w tym Australii i Nowej Zelandii, w zakresie stopnia przygotowania tych firm do rozpoczęcia raportowania według MSR od początku 2005 roku. Pełne wyniki ankiety dostępne są na stronie internetowej PricewaterhouseCoopers (www.pwc.com).